

נידון על שם סופו

אנו מצטרפים לפרק שמיני לאחר הדיון בפרטי דיני בן סור ומורה.
קראו את משניות ה - ו - ז (מקור 1 - ניתן להיעזר בפרשנים בספריה)
- מה המכנה המשותף והנושא השוזר את שלש המשניות?
1. משנה מסכת סנהדרין פרק ח

משנה ה - בן סורר ומורה נדון על שם סופו ימות זכאי ואל ימות חייב שמיתתן של רשעים הנאה להן והנאה לעולם ולצדיקים רע להן ורע לעולם יין ושינה לרשעים הנאה להם והנאה לעולם ולצדיקים רע להן ורע לעולם פיזור לרשעים הנאה להן והנאה לעולם ולצדיקים רע להן ורע לעולם כנוס לרשעים רע להן ורע לעולם ולצדיקים הנאה להן והנאה לעולם שקט לרשעים רע להן ורע לעולם ולצדיקים הנאה להן והנאה לעולם:

משנה ו - הבא במחותרת נדון על שם סופו היה בא במחותרת ושבר את החבית אם יש לו דמים חייב אם אין לו דמים פטור:

משנה ז - ואלו הן שמצילין אותן בנפשן הרודף אחר חבירו להרגו אחר הזכור ואחר הנערה המאורסה אבל הרודף אחר בהמה והמחלל את השבת והעובד ע"ז אין מצילין אותן בנפשן:

הצידוק המוסרי להריגת בן סורר ומורה

למדו את הברייטא בגמרא דף עב עמוד ב "תניא רבי יוסי הגלילי...ורע לעולם"
- מהי השאלה המוסרית איתה מתמודד רבי יוסי הגלילי?
- השוו את תשובתו לזו של ר' שמעון 'דתניא ר' שמעון היא....' (דף עא עמוד א באמצע - ראש עמ' 315 בשטיינזלץ)
- מה בדיוק התשובה של רבי יוסי הגלילי? כמה מרכיבים יש לה?

דין הבא במחותרת

- עיינו בשמות כב א-ג וכן בפרק האחרון בפרק כא.
- הסוגיה דף עב עמוד א 'משנה הבא במחותרת... עמוד ב 'אין מלמדין'

מקורות נוספים לשיעור

1. ספרי דברים פרשת כי תצא פסקא ריח
(יח) כי יהיה לאיש בן, ולא כשיהיה בן לאשה. בן, ולא בת. בן, ולא איש קטן פטור שלא בא לכלל מצות. סורר, שתי פעמים. ומורה, שוטה. דבר אחר סורר מין שמורה לעצמו דרך אחרת, דבר אחר בשביל שאכל זה ממון אביו אמרת בן סורר ומורה ימות אלא נידון על שם סופו מוטב ימות זכיי ואל ימות חייב אביו של זה חשק יפת תואר והכניס שטן לתוך ביתו ונעשה בנו סורר ומורה וסופו להמיתו מיתה משונה.

2. ספרי דברים פרשת כי תצא פסקא רכ
(כא) ורגמוהו כל אנשי עירו, וכי כל אנשי עירו רוגמים אותו אלא במעמד כל אנשי עירו. באבנים, יכול באבנים מרובות תלמוד לומר באבן יכול באבן אחת תלמוד לומר באבנים, אמור מעתה לא מת בראשונה ימות בשניה,
אמר רבי יוסי וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין הוא נסקל אלא הגיעה תורה לסוף ענינו של זה ואמרה ימות זכיי ואל ימות חייב שמיתתם של רשעים הניה להם והניה לעולם ושל צדיקים רע להם

ורע לעולם יין ושנה לרשעים הניה להם והניה לעולם ולצדיקים רע להם ורע לעולם שקט לרשעים רע להם ורע לעולם ולצדיקים הניה להם והניה לעולם. ובערת הרע, בער עושי הרעות מישראל.

3. בראשית רבה (וילנא) פרשת וירא פרשה נג

ויקרא מלאך אלהים אל הגר, בזכותו של אברהם, באשר הוא שם בזכות עצמו, יפה תפלת החולה לעצמו יותר מכל, באשר הוא שם, אמר רבי סימון קפצו מלאכי השרת לקטרגו, אמרו לפניו רבון העולמים אדם שהוא עתיד להמית את בניך בצמא אתה מעלה לו באר, אמר להם עכשיו מה הוא, צדיק או רשע, אמרו לו צדיק, אמר להם איני דן את האדם אלא בשעתו, קומי שאי את הנער, ויפקח את עיניה אמר רבי בנימין הכל בחזקת סומין עד שהקב"ה מאיר את עיניהם, מן הכא ויפקח אלהים את עיניה, ותלך ותמלא את החמת, הדא אמרת מחוסרת אמנה היתה.

4. רבי אליהו מזרחי דברים פרשת שופטים - כי תצא פרק כא

ובן סורר ומורה נהרג על שם סופו. בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין עב א). ואף על גב דלגבי ישמעאל (בראשית רבה נג, יד) כשקנטרו עליו מלאכי השרת ואמרו: "רבנו של עולם: מי שעתיד להמית את בניך בצמא, אתה מעלה לו באר", השיבם: "באשר הוא שם", לפי מעשיו של עכשיו הוא נדון, ולא לפי מה שהוא עתיד לעשות. שאני התם, שעדיין לא התחיל באותה עבירה של צמא לא מינה ולא מקצתיה, אבל הכא כבר התחיל רשעותו של עתיד, שמכיון שמכלה ממון אביו בגניבה, כדי לאכול ולשתות, יבא זמן, שיבקש למודו ולא ימצא, וילסטם הבריות, כד"תניא (סנהדרין עב א) רבי יוסי אומר: וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין, אמרה תורה יצא לבית דין ליסקל. אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה, שסוף מגמר נכסי אביו, ומבקש למודו ואינו מוצא, ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות. אמרה תורה, ימות זכאי ואל ימות חייב". ויש לתמוה, אם אינו נהרג אלא על שם סופו, שסופו ללסטם את הבריות להרגן, למה גזרה תורה להיות מיתתו בסקילה, והלא אפילו כשימות חייב, אין מיתתו אלא בסייף, ועונשו של "ימות זכאי" הוא שתהא מיתתו בסקילה, שהיא היותר חמורה שבמיתות. ושמה יש לומר, דהאי "מלסטם הבריות" סתמא דקאמר הוא, אפילו בשבת, שמיתתו בסקילה. אי נמי "ומלסטם את הבריות" דקאמר, לאו דוקא, אלא הוא הדין נמי שיעבור עבירות שיש בהן מיתת סקילה ושריפה וחנק. תדע, דהא מסמיכות הפרשיות של (פסוק כב) "וכי יהיה באיש חטא משפט מות" עם פרשת בן סורר ומורה הקודמת לה, דרשו רבותינו ז"ל (תנחומא כי תצא אות א, הובא ברש"י בפסוק כב): "מגיד שאם חסים עליו אביו ואמו, סוף שיצא לתרבות רעה, ויעבור עבירות, ויתחייב מיתה בבית דין", דהיינו סקילה, דומיא דהכא.